

2010:3

Stadsvallen hotas av genombrott

– Lund är inte varsamt om sina medeltida minnen. Markeringen i Kattesund efter den stora stavkyrkan är man beredd att bygga över. Den historiska miljön bakom Stäket används för sophantering. Och nu planeras ett genombrott i den gamla stadsvallen, säger stadsantikvarie Henrik Borg och efterlyser större medvetande om det medeltida arvet.

Här planeras ett genombrott i den gamla stadsvallen

Genombrottet finns i en utvecklingsplan för förnyelse av Stadsparken. En central idé är ett nytt stråk genom parken som nås via en ny entré till Observatoriparken och en öppning i vallen. Ursprungligen var denna öppning tänkt att bli tolv meter bred men har nu minskats till fyra meter. Ett syfte är att öka tillgängligheten till parken för alla.

Men stadsantikvarien och fler med honom är kritiska mot ett ingrepp.

Ragnar Blomqvist som var stadsantikvarie i Lund åren 1938-1968 ägnade särskilt intresse åt vallen och kände stort ansvar för dess framtid. När han dog 1983 hade han just färdigställt texten till en skrift *Stadsvallen i Lund – ett unikt byggnadsminne*. Arbetet fullföljdes av hans hustru Karin och skriften blev Gamla Lunds årsbok 1985.

– Den 460 meter långa vallen ser oansenlig ut men den är en märklig fornlämning, ensam i sitt slag i vårt land. Vallen är vad som återstår av en befästning som under närmare 500 år avgränsade stadsbebyggelsen i Lund från omgivande landsbygd, skriver Ragnar Blomqvist.

Han ansåg att vallen uppfördes mellan åren 1326 och 1361 och att det var lundaborna, inte den danska kungamakten, som tog initiativ till befästningen. (Men

senare forskning visar att vallen förmodligen är tvåhundra år äldre.) Den bestod både av vall och grav och var ursprungligen också försedd med en palissad. Hela sträckningen var ca 4000 meter.

I detta försvarsverk fanns fyra portar i norr, söder, öster och väster. Med tiden gjordes genombrott för nya utfarter. Efter freden 1658 då Lund blev en svensk stad infördes tull vid stadsportarna. Vallen blev tullgräns och förbättrades. Även palissaderna lagades.

Vallen blev ointressant

År 1704 gjorde lantmätare Johan Bergman en karta över Lund, vilken visar att vallen då var i gott skick men att vallgraven tycks vara utplånad. Det var dyrt att hålla palissaden i skick och i mitten på 1700-talet lyckades magistraten få Lund befriat från kravet på staket. År 1811 avskaffades tullen. Därefter var vallen ointressant för stadens styre och raserades efterhand med undantag för delen mellan Södertull och Västerport.

Den sydöstra sträckningen blev utlagd till "boulevard" (Södra Esplanaden) 1891. Sträckan i nordväst från Sankt Peters kloster upp till Norrtull utplånades i samband med järnvägens tillkomst. Den sydvästra delen, från Södertull till Sankt

Peters kloster beskrivs i en reseberättelse 1812 som "En angenäm promenadplats med vidsträckt utsikt mot väster och söder." Området överläts 1820 till universitetet som åtog sig att hålla vallen i stånd och bruka den som "akademisk promenad". Gasverkets tillkomst 1863 medförde att ännu en del av vallen försvann.

Inför Lundautställningen 1907 gjordes ett genombrott i vallen för en infart från Nygatan. Slutstationen för Revingebanan flyttades från Södertull till vallens norra ända och fick namnet Högevall.

Ragnar Blomqvist beklagade att den unika fornlämningen förbises både av lundabor och turister. "Ingenstans finns en skylt som påpekar dess existens och omtalar dess rätta karaktär. Stora träd har i mer än hundrafemtio år sugit näring ur vallen. Människors idrottsliga aktiviteter har bidragit till förnötning liksom naturens ständiga erosion. Allehanda destruktiva krafter har stadens styrande haft att kämpa mot alltsedan vallens tillkomst".

Inte är det bättre i dag, nästan trettio år senare. Men nu är det staden själv som är en destruktiv kraft. Hur ska man annars tolka planen på ett genombrott?

SOLVEIG STÅHL

Stadsparkscaféet som uppfördes 1922 är en klenod i parken. Det bör byggas till och användas året runt enligt planen.

"Stadsparkens särart riskerar att utplånas"

Nästa år är det 100 år sedan Stadsparken kom till. Jubileet firas med en omfattande förnyelse och modernisering av parken. Den ska utökas och ett nytt stråk ska förbinda stadskärnan med Stadsparken genom Observatorieparken och ett genombrott i stadsvallen. Stråket ska fortsätta i en axel till Arenaområdet. Men protesterande grannar tycker att planen är "ett verktyg för ogenomtänkta ingrepp i känsliga miljöer".

Utvecklingsplanen har utarbetats av den kände trädgårdsdesignern Ulf Nordfjell som i parken ser "en bedagad skönhet med behov av omvårdnad". Förnyelsen ska enligt planen bevara de historiska värdena men anpassa parken till kommande krav och allt fler besökare.

Entrén vid Högevallsgatan/Svanegatan ska utformas till Solens och skuggans trädgård med ett hav av lökväxter o perenner av olika slag.

Stadsparkscaféet har stort kulturhistoriskt värde. Det uppfördes 1922 och är en klenod i parken. I planen föreslås en tillbyggnad som gör det möjligt med verksamhet året runt. Musikestraden kom till på 1960-talet och är skyddad liksom musikpaviljongen och trädgårdsmästarvillan. Fågelvoljärerna ska vara kvar och renoveras. Lekplatsen blir ett futuristiskt gummilandskap.

Ett område söder om dammen ska förvandlas till en nordisk djungel med träspänger över våtmark, frodig växtlighet och lianer.

Södra lekplatsen integreras i stads-

parken för olika aktiviteter. Cirkus, bakluckeloppis och andra arrangemang måste därför flyttas. Patrik Rosengrens park eller Källbybadet är några ersättningsalternativ.

Observatorieparken ska integreras i stadsparken men ha kvar sin karaktär. Stadsantikvarien har gjort en antikvarisk utredning och trycker bland annat på att det slingrande gångsystemet återskapas. Växtligheten är vildvuxen och ska gås igenom.

Stadsvallen skyddas av fornminneslagen och Observatorieparken med dess byggnader är byggnadsminne och därmed skyddade. Alla förändringar i dessa måste ha länsstyrelsens tillstånd.

Hård kritik

Bianca Heymowska Hellquist och Thomas Hellquist har tillsammans med andra boende på Gyllenkroks allé yttrat sig som sakägare och de är hårda i sin kritik. De vill att planen görs om, speciellt ifråga om det nya öst-västliga stråket genom parken och den partiella rivningen av stadsvallen.

"Sammanslagning av Observatorieparken och Stadsparken riskerar att utplåna Observatorieparkens särart som trädgård från 1860-talet. Denna process har redan inletts med stråkets startpunkt – en ny förvanskande entré till Observatorieparken från Gyllenkroks allé. Onödigt och med yvigt formspråk. Svängda tegelmurar i sitthöjd samsas dåligt med Observatorieparkens raka trästaket och strama grindparti i järnsmide och grågula tegelpelare från 1914."

De fruktar också att Observatorieparkens slingriga gångsystem riskerar att delvis förvanskas till en rak diagonal väg direkt till platsen för anslutning till Stadsparken

Förslaget att riva en del av stadsvallen betecknas som "utomordentligt omdömeslöst och rakt motsatt Lunds intresse som medeltidsstad. Vallen bör värdas, inte rivas, till Stadsparkens hundraårsjubileum."

Stråkets fortsättning västerut förutsätter att källbacken bakom stadsparkscaféet rivs. I yttrandet påpekas att "Källbacken är en av parkens ursprungliga anläggningar och den bör restaureras istället för att rivas".

"Med stråket och andra moderniseringar riskerar Stadsparkens trädgårds-historiska särart att utplånas. Originaldelar som överlevt i hundra år föreslås rivas: mittpartiets nedsänkta parterrer, gjutjärnsbron över stenkantad vatten-trappa norr om dammen, stenkummeln söder om dammen och källbacken."

Sakägarna beklagar att planen inte föreslår att återställa 1911 års ursprungliga sex meter höga vattenkaskad, flankerad av popplar.

"Genom att ta bort dessa tidstypiska inslag minskar man parkens värde istället för att öka det".

Gamla Lund är också kritisk mot genombrottet i stadsvallen: "Den tänkta axeln kan kanske manifesteras med trappor eller liknande som bättre tar hänsyn till vallens historia.

SOLVEIG STÅHL

Bengt Streiffert ny ordförande

Bengt Streiffert, föreningens nye ordförande, kommer från universitetsvärlden och har haft sin huvudsakliga gärning vid Lunds universitet. Han är en entusiastisk förespråkare för akademiskt samarbete över Sundet och var direktör för Öresundsuniversitetet åren 1999 - 2009. Nu är han knuten till rektors kansli som sakkunnig.

– Jag kommer från Malmö men jag har bott i Lund i över 40 år och är väl förtrogen med stan, säger han.

– Lund står inför stora och spännande utmaningar när nu både ESS och Maxlab 4 lokaliseras hit. Vi kommer att bli ett av Europas ledande forskningscentrum och vi ligger i en region som blir alltmer dynamisk. Nu gäller det att få Lund att spela en positiv roll utan att förlora sin själ. Här har Gamla Lund en viktig roll som påtryckare och föreningen är en röst som makthavarna lyssnar till. Vi ska både bejaka förnyelse och bevara det som är kulturhistoriskt värdefullt. Det är ju mixen av gammalt och nytt som ger Lund dess speciella charm och det måste stan utnyttja. Men vi ska vara medvetna om att Lund håller på att förändras och det sker snabbt.

Vilken fråga tycker du är viktigast för Gamla Lund just nu?

– Att vi engagerar oss i vad som ska hända med universitetsplatsen och de centrala universitetsbyggnaderna. Det är ett känsligt område och en viktig del av Lunds stadskärna. Personligen tycker jag att Lundagård och universitetsplatsen är de trevligaste ställena i Lund och det är alltid stimulerande att röra sig där. Jag ser fram emot att arbeta med de här frågorna ifrån Gamla Lunds perspektiv.

Välbesökt årsmöte

Välbesökt och entusiastiskt. Så kan man kort karakterisera Gamla Lunds årsmöte som hölls i Pingstkyrkan den 19 april. Alla beslut var enhälliga och formalia klarades snabbt av med Cecilia Nelson som ledde årsmötet. Föreningen fick en ny ordförande i Bengt Streiffert

Kassören Karin Sandberg berättade om ekonomin och att verksamhetsåret givit ett litet överskott. Men för att möta stigande kostnader föreslogs att medlemsavgiften höjs från 200 till 220 kronor från och med nästa år. Det förslaget mötte inga protester.

Karl Axel Axelsson och Fredrik Tersmeden lämnar styrelsen och avtackades för sina insatser.

Bengt Streiffert valdes till ny ordförande efter Cecilia Nelson som fick ta över ordförandeskapet efter Jan Dahlins tragiska bortgång förra sommaren. Hon har avböjt att fortsätta på den posten men fortsätter i styrelsen som vice ordförande.

Livligt nöjesliv trots förbud

– Jag trodde inte det funnits något nöjesliv att tala om i Lund före 1850-talet. Men där bedrog jag mig. Dessutom är Lund unikt genom att det dokumenterats så väl. Det säger Gunilla Dahlberg, som forskar i litteratur- och teaterhistoria och skriver Gamla Lunds årsbok 2010. Den handlar om det offentliga nöjeslivet i Lund fram till 1860-talet och på årsmötet gav hon ett smakprov av innehållet.

De som roade den tidens lundabor var framförallt resande underhållare. I stadsarkivet hittade Gunilla Dahlberg en skatt – ca 1000 inbunda affischer från tiden 1808–51. Affischerna hade krävts in av magistraten i Lund av resande skådespelare, musiker och olika slags artister, t.ex. akrobater, lindansare, förevisare av menagerier, hundbaletter, vaxkabinett och andra märkvärdigheter.

Affischerna bevarades som verifierationer av verksamheten och bands ihop med de årliga sammanställningar av avgifter som de ambulerande underhållarna var skyldiga att betala till Lunds fattiga och Kronan.

Som nya ledamöter i styrelsen valdes Catharina Sternudd och Sten Skansjö.

Catharina Sternudd är arkitekt och undervisar på arkitektutbildningen på LTH. Hon har disputerat på en avhandling, *Bilden av småstaden*, där hon jämför allmänhetens och arkitekternas estetiska värderingar av staden. Hon verkar för mer mångfald i arkitekturen och för en hållbar stadsutveckling.

Sten Skansjö är professor i historia vid högskolan i Kristianstad och författare till *Skånes historia*. Han är ordförande i De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening som ger ut tidskriften ALE, och var tidigare ämnesredaktör i historia för Nationalencyklopedin.

Ledamöterna Claes Wahlöö, Karin Sandberg och Solveig Ståhl omvaldes liksom revisorn Kent Lindén och revisorssuppleanten Peter Cederblad. Även valberedningen Kerstin Laurell, Lars-Åke Sjöquist och Lennart Prytz fick fortsatt förtroende.

Gunilla Dahlberg har också funnit bevis för att Lund fanns med på de utländska sk vandrarkomedianternas karta sedan 1670-talet.

Men underhållarna välkomnades inte av alla. Det fanns ett formellt beslut på att komedianter skulle förbjudas uppträda i universitetsstäder. De störde professorernas arbete och studenternas studier. I en skriftväxling 1737 anser konsistoriet att magistraten borde inse att *comodier och dylika spectacler äro sådane tillfällen, som alltid förmå attirera en ungdom framför det som nyttigt och angeläget är.*

Men landshövdingen hade gett klartecken och förbudet tycks inte ha efterlevts särskilt väl.

Teaterlivet under 1800-talet präglas av det växande borgerskapets smak och ideal. Det är sentimentala pjäser och sånglustspel som rör publiken till tårar.

Föreställningarna gavs till en början i Liberiet men ett särskilt Spektakelhus beläget på nuvarande Domkapitlets mark, togs i bruk 1810.

Årsboken kommer efter sommaren och då blir det också en längre presentation i Gamla Lund-Nytt.

Christina Holm – Min barndoms Lund: Smörlyckan 1943 - 1963

Smörlyckan, i norra delen av Lund är min barndoms kvarter. Här bodde vår familj, fyra personer, i ett rum och kök. Jag flyttade 1963 när jag fyllt tjugo år. Smörlyckan låg på den tiden nästan på landet. Centrum sträckte sig norrut till lasarettet och Seminariet. Därefter kom Norra kyrkogården, Blindinstitutet, Pålsjö tegelbruk, Smörlyckan, Smörlyckans idrottsplats, Gröningen och Trähusen. Efter det kom bondgårdarna.

Smörlyckan nämns första gången 1672. "Lyckan" anger att det var ett uppodlat, inhägnat område och "smör" att det var ovanligt fruktbart. Vi trodde länge att det hette Smörlyckan för att kvarteret var fyrkantigt som en smörpaket.

Getingevägen var en stor genomfartsled med tung trafik: lastbilar, traktorer med betor, bilar och bussar. Den var belagd med gatsten, hade två körfält och sluttade neråt rännstenen på båda sidor. När man cyklade och blev omkörd av fordon pressades man ner i rännstenen och där välte man. Med tur hamnade man på trottoaren.

Smörlyckan, med sina fyra gator Getingevägen, Göingegatan, Albogatan och Onsjögatan, bildar ett fyrkantigt kvarter. Det fanns på den tiden ca 27 hus, de flesta flerfamiljshus och byggda av hantverkare och arbetare.

Affärer och tegelbruk

Här fanns tre livsmedelsaffärer: Solidar på hörnet av Getingevägen/ Onsjögatan, Ahls på Getingevägen och Nygrens mjölkaffär på Albogatan.

Vi handlade hos Ahls. Här handlades på bok, dvs man handlade i en månad och allt skrevs upp i en bok. När månaden var slut betalade man sin skuld. Mor var ofta nervös i slutet av månaden för man hade inte riktigt koll på hur mycket man hade handlat för.

Ahl ägde huset och bodde själv i en lägenhet på bottenvåningen. På söndagarna, när affären var stängd, kunde man bli skickad till Ahls köksingång i bostaden. Där fick man niga och be att få köpa det mor hade glömt. Toleransen var större på den tiden, för det var aldrig några sura miner för detta. I Ahls hus fanns också en skomakare i en källarlokal

I Smörlyckan fanns då två tegelbruk:

Huset i hörnet av Göingegatan/Albogatan var mitt barndomshem. Det byggdes 1907. Husägarna bodde själva i en paradvåning på andra våningen. För hyresgästerna fanns 7 stycken 1- och 2-rumslägenheter. Trädgården var förbehållen husägaren/värden. Utedassen ersattes av toaletter efter 1963. År 1999 besökte jag huset som då byggts om till ett tvåfamiljshus. Men "min" lilla lägenhet var kvar och hyrdes ut till sångaren Timbuktu.

Annetorps och Pålsjö. Annetorps tegelbruk låg utmed Getingevägen och var ett av de större och modernare i Lund. Ägaren, Nils Jönsson, hade inte hjärta att köra luffare på porten och bruket kallades därför ibland "Hotell Smacken". Bruket revs 1951-52. Pålsjö tegelbruk låg mer söderut och sjön "Sjön" är ett minne från den tiden.

Tvåvåningen och Hollywood

I hörnet av Getingevägen och Göingegatan låg ett hus som kallades "Tvåvåningen". Här bodde många barnfamiljer. En familj hade så många söner att den kunde bilda större delen av fotbollslaget i Smörlyckan. I källaren hade en cykelmakare lokal.

Gröningen var ett gräsområde som sträckte sig utmed Getingevägen från Svenshögvägen till Hemvärnsgården. På somrarna var vi ofta här. Man låg på filtar och drack kaffe och roade sig med lekar och spel. Vintertid kunde vi åka skidor och spark nerför den lilla vallen som lutade ner från Getingevägen. Gröningens norra del blev så småningom en campingplats som vi fick gå förbi på väg till farmors koloni

Som små gick vi på söndagsförmiddagarna i Söndagsskolan. Den låg inne på gården i ett litet hus på Onsjögatan 5.

Många hemmafruar i Lund sydde handskar till Handskfabriken. Det blev ett litet tillskott i familjens kassa, sam-

"Tvåvåningen" som låg i hörnet av Getingevägen och Göingegatan. Fotot är taget 1903.

Kaffestund på gården. Kvinnan till vänster är min farmor Ellen Friberg och pojken framför henne är min far Sten Friberg. Fotot är taget omkring 1924 på gården i hörnhuset Getingevägen/ Onsjögatan där min farmor bodde.

tidigt som kvinnorna kunde bli hemma hos sina barn.

Trähusen, eller "Hollywood" som de också kallades, var stadens nödbostäder, uppförda 1924-25. De låg en bit norr om Smörlyckan. Husen innehöll vardera sex lägenheter om ett rum och kök. I varje lägenhet bodde fem-sex personer. Männskorna var oftast utan arbete och alkoholismen utbredd. Mellan Trähusen och Smörlyckan fanns odlingslotter som kunde arrenderas. 1964-65 brändes husen, odlingslotterna togs bort och Kemacentrum uppfördes.

Mitt minne av gamla vattentornet är att far sa att, när det åskade, skulle vi inte vara rädda. Åskan slog ner i vattentornet eller i Ahls åskledare. Det kändes be tryggande. Vaktmästaren och hans familj bodde i en bostad intill tornet som på den tiden låg mitt på en åker. När de skulle gå in till stan tog de på sig grovskorna och gick över åkrarna. När de närmade sig bebyggelsen bytte de till finskor och gömde sina grovskor i häcken. På hemvägen blev det omvänd ordning.

Stortvätt

De flesta husen i Smörlyckan var omoderna, dvs utedass, eldning i vedspis eller oljekamin och endast kallt vatten. Man stortvättade en gång i månaden och då gjorde några fruar det tillsammans. Tvätten tog flera dagar. I tvättstugan, som låg i källaren, fanns en kokgryta som man eldade under med ved och där man värmdes vatten eller kokte tvätten, stora kärl, tvättbrädor och kanske en bänk. Man började med att koka såplut

i kokgrytan och där lades tvätten i blöt under natten. Nästa dag skurade man och sköljde kläderna. Sen skurades de en gång till och sköljdes minst tre gånger. Arbetskläderna för snickare, murare, målare eller grovarbetare och för dem som låg ute på fälten och hackade betor var hårt smutsade. Hela tvättstugan var nu fylld av ånga. Skulle man gå dit ner och prata med någon kunde man knappast hitta dem.

Flera pauser togs under dagen och då sattes kaffepannan på. På sommaren satt man ute på gården och, på vintern i något kök. På sommaren hängdes tvätten ut på gården där den torkade snabbt. På vintern hängdes den på torkvinden och då tog det längre tid för där fanns ingen värme. Som avslutning på tvättdagarna badade hela familjen i de stora kärlen. En sådan lyx kunde man inte kosta på sig i lägenheten. Där blev det bara snabba avrivningar eftersom det ofta, i varje fall vintertid, var väldigt kallt.

Det fanns två mangelstugor och de hyrdes ut av handlarna. Inför mangel-dagen hjälptes man åt att dänka och rulla ihop dukar, lakan och örngott. Kallmangeln, som drevs av elektricitet, hade två stora tunga trästockar som man fick ta ut (en i taget). På dessa rullade man på tvätten och efter att ha lagt dem i mangeln körde man stockarna fram och tillbaka. Det var ett tungt arbete, men man kunde gå hem med en mangelkorg full med slät och fin tvätt. Farmor brukade också stryka spetsdelen på lakan och örngott och krusa örngottsbanden. Ett färgat glanspapper lades under spet-

sarna. Först då kunde tvätten läggas in i linneskåpet, som stod i finrummet och hade glasörrar.

Skolan

Min skolgång började på Allhelgonaskolan, en gammal tvåvåningsskola med utedass, som låg på Bredgatan. På vägen passerade man lasaretsområdet utmed Getingevägen. Bakom ett stängsel låg ett litet hus där barn med scharlakansfeber fick vara isolerade långa perioder. Jag stannade ofta och vinkade till dem.

När jag var tio år fick jag min första cykel. Det var en blåmålad HPD-are, dvs "hopa-plockade-delar" som far hade satt ihop. På väg hem från skolan stannade jag och min kamrat ofta till på kyrkogården. Här fanns två moderna toaletter där man kunde sitta ostört hur länge som helst. Speciellt vintertid var dessa toaletter en otrolig lyx för oss.

Skolavslutningen var en stor dag. Föräldrar och farföräldrar följde gärna med och min farmor bar hatt denna dag. Jag fick alltid nysydd klänning, knästrumpor och nya skor. Först visade vi våra färdigheter i olika ämnen och fick betyg och diplom. Därefter gick vi till Allhelgonakyrkan där avslutningen skedde under högtidliga former. Var det fint väder gick vi sedan till Stadsparken och satt i en berså och drack kaffe och läsk och åt bakelse. Kaffet serverades i näverklädda glaskannor som var speciella för Stadsparkscaféet. Var vädret sämre gick vi till konditori Lundagård på Kyrkogatan.

CHRISTINA HOLM

Mer liv och rörelse på universitetsplatsen och fler studenter, är önskemålet.
FOTO: Mikael Risedahl

Underjordisk vision för universitetsplatsen

Universitetsrektor Per Eriksson fick omvärlden att hicka till när hans vision om universitetsplatsens förnyelse presenterades. Initiativet lovordas och många förslag gillas. Men önskemålet om mer liv och rörelse på platsen rimmar inte med planen att tömma Lundagårdshuset och Arkeologen på institutioner. Och idén att få tusen kongressdeltagare att gå under jord tas inte riktigt på allvar.

Förslaget till utveckling av universitetsplatsen har gjorts av den danska arkitektfirman Erik Møller Arkitekter på uppdrag av Statens fastighetsverk.

En bärande idé är att göra platsen ljusare, tryggare och inbjudande för alla. Universitetshusets festliga inre ska kunna upplevas av fler. Mindre administration och mer representation i huset föreslås. Glasdörrar i fasaden och upplyst kvällstid ska ge ett öppnare intryck.

En ny byggnad i tre plan föreslås mellan AF och Lundagårdshuset. (Här låg "Kuggis" som uppfördes 1803 och revs 1897). Nybyggnaden ska innehålla reception för konferenscentrumet, samlingslokaler, studierum och entré till Lundagårdshuset. Om inte den underjordiska hörsalen blir av kan nybygget komma att krympa till nämnda entré. Lundagårdshuset måste göras mer tillgängligt och den klassiska trappan är i dåligt skick.

I Palaestra föreslås ett brasserie med universitetshistorisk atmosfär och utomhusservering.

Arkeologen görs om till studenthus med kårlokaler, studieplatser mm.

Planteringen föreslås få mer karaktär av trädgård och mindre av park.

Gamla Lund ser positivt på arbetet att utveckla universitetsplatsen som borde vara den självklara mötesplatsen för hela universitetet och även mellan universitetet och omvärlden. "Här kan fakulteterna visa upp sig genom utställningar om aktuella projekt. Här kan också universitetshistoriska samlingar visas, varför inte i ett konstmuseum?"

– Men förslaget med en ny byggnad som sluter det redan avgränsade rummet rimmar dåligt med ambitionen att öppna upp platsen.

Föreningen anser också att universitetsplatsen måste knytas ihop med andra publika verksamheter i dess närhet, t.ex. det kommande Domkyrkoforum och Kulturen. Ambitionen att vitalisera universitetsplatsen är lovvärd. Men att gräva ner en kongressanläggning under jord är kanske att gå alltför långt

– Släpp in fler deltagare, speciellt studenter och lärare i arbetet att utveckla Lundagård och universitetsplatsen, råder föreningen.

Universitetshistoriska Sällskapet uppskattar också rektors initiativ att utveckla universitetsplatsen. Men man tycker att en plan måste inbegripa angränsande byggnader och miljöer, t.ex. Tegnersplatsen, Lundagård, Biskopsgatan, Historiska museet och Domkyrkan. Och självklart måste AF vara indragen

i arbetet. Sällskapet tycker också att en allvarlig brist i utredningen är frånvaron av realistiska ekonomiska kalkyler. I synnerhet gäller detta de långsiktiga driftkostnaderna som universitetet aldrig kan undvika att betala, direkt eller indirekt.

– Bygg inga nya hus så länge de gamla inte är utnyttjade. Såvitt vi kan förstå underutnyttjas för tillfället såväl Universitetshuset, Gamla Biskopshuset, Arkeologen som Palaestra, främst på grund av universitetets prissättning men också på grund av brist på planering och samordning, anser Sällskapet.

Överjordiskt alternativ

Många håller med om att Lund – inte bara universitetet – skulle behöva en stor och attraktiv konferensanläggning och i debatten har det nämnts olika alternativ, alla överjordiska.

Hjördis Kristenson, konstvetare och specialiserad på universitetsarkitektur har ett förslag:

– En ny byggnad intill Kungshuset och ett underjordiskt auditorium på 950 platser skulle drastiskt förändra denna historiskt oskattbara miljö. Den panoramavy som de röda borgarna AF och Lundagårdshuset erbjuder skulle gå förlorad. Bygg istället ett konferenscentrum på den stora parkeringsplatsen vid Sölvegatan. Där är det nära andra verksamheter vid universitetet. En ny byggnad där skulle förstärka Sölvegatans roll som en viktig del av det akademiska Lund.

SOLVEIG STÅHL

Arkitektfirman Juul Frosts förslag på hur man kan få mer yta i kvarter Paradis. De vita huskropparna är nya byggnader. Den största byggnaden, Portalen, föreslås på parkeringsplatsen i norr. I sydöstra hörnet en byggnad kallad Kryssfältet och i sydvästra hörnet Nya Byrålogen. På den gamla skolgården vid Socialhögskolan två smala huskroppar som flankerar skolbyggnaden. Skisserna blir underlag för planprogram – och i slutänden kan resultatet bli ett annat. Lunds kommun är representerad i bedömningsgruppen och gillar förslaget.

Expansion i Paradis

Hur kan man få fler lokaler i kvarter Paradis och hur kan kvarteret förnyas för att bli ett campus för framtiden? Den utmaningen fick tre arkitektfirmor av Akademiska Hus, Statens Fastighetsverk och Lunds universitet. Den danska firmen Eric Juul Frosts förslag har valts ut för vidare bearbetning. I detta uppförs fem nya byggnader i kvarteret och ger totalt ca 10.000 kvm ny bruttoyta.

Paradis betecknas som intim, förtätat och med livlig atmosfär. Byggnadernas historiska drag kombinerat med de gröna frirummen med gräs och gamla träd bidrar till platsens karaktär. Men arkitekterna menar att byggnaderna i dag och den tydliga historiska, något tillbakablickande, förankringen bromsar upp förverkligandet av nya behov och funktionskrav. Det finns behov av fler kvadratmeter och nya volymer.

– Kvarteret framstår idag som introvert och bör öppnas mot omgivningarna. Staden ska sippra in och blanda sig med studiemiljön.

Arkitekterna föreslår därför att all plantering och staket i ögonhöjd avlägsnas. Sandgatans sträckning blir en integrerad del av kvarteret vilket innebär

att det gamla smidesstaketet försvinner. Den intensiva cykeltrafiken genom gamla valvet ska ledas via Sandgatan. I söder, norr om den gamla hudkliniken, placeras en ny byggnad i tre plan, kallad Kryssfältet. Den ska rymma studieplatser, administration mm. I planen sägs att byggnaden blir "en tyngdpunkt mot den gröna platsen och ett point de vue som skapar uppmärksamhet och får betydelse på stadsnivå."

Nya Byrålogen i sydväst

I sydvästra hörnet (nuvarande parkeringsplats) uppförs Nya Byrålogen i tre plan och ger lokaler för förvaltningen. Norr därom utvidgas existerande byggnad med Residenset där det ska bli studieplatser och bostäder för gästprofessorer. Arkitekterna är hänfödda över det gamla lasarettskapellet. Det ska lyftas fram och smycka den nya platsen.

På parkeringsplatsen vid Norra Vallgatan föreslås en ny byggnad, kallad Portalen, i fyra plan och totalt 2.320 kvm bruttoyta. Den ska fungera som entré till hela kvarteret. Här blir plats för bland annat reception och undervisningslokaler. Ett valv ska fungera som genomfart Liksom för Kryssfältet arbetar planmarkerna med sk klimatsmarta lösningar

som solenergipaneler och gröna tak, sedumtak, och även grönskande väggar.

I nordväst, gamla Allhelgonaskolan, där Socialhögskolan har sin verksamhet föreslås två höga och smala byggnader med energioptimerade glasfasader som flankerar den gamla skolbyggnaden. De ska rymma forskarkontor, studieplatser och undervisningslokaler. Den gamla skolgården/parkeringsplatsen får namnet Bredgården.

I förslaget förses en del befintliga byggnader med utbyggda glasfasader.

Planen innebär att antalet p-platser i kvarteret blir färre medan cykelställen blir desto fler. Och fler mötesplatser.

– Framtidens lärande föregår i projektbaserade former i mer eller mindre informella studie- och arbetsmiljöer. De fysiska omgivningarna ska stödja de nya lärandeformerna, menar arkitekterna.

Deras filosofi är att inte bara studenter utan hela Lund ska känna sig välkomna på campus. Det som händer i studierum och föreläsningssalar ska bli synligt för omvärlden. Introverta byggnader öppnas upp via nya fasader som synliggör aktiviteter i deras inre.

Det blir trångt men trendigt, transparent och klimatsmart i Paradis.

SOLVEIG STÅHL

Avs.
Föreningen
Gamla Lund
Box 1234
221 05 Lund

Förordar grävning för Domkyrkoforum

Gamla Lund vill att det görs arkeologiska undersökningar vid grundläggningen av Domkyrkoforum i kvarter S:t Laurentius.

Föreningens styrelse behandlade frågan om arkeologiska undersökningar januari 2007 och påpekade då bland annat att "att inga garantier kan ges för att kulturläggren ej skadas i väntan på eventuella undersökningar i en framtid som ingen råder över".

I ett aktuellt yttrande skriver föreningen:

– Problemet är att nedbrytningsprocesserna i överbyggda kulturlager ej avstannar utan snarare påskyndas. Erfarenheter från andra håll i Lund visar att kulturläggren snarare förstörs än bevaras. Dessutom bör framhållas att tekniken med plattor på mark innebär omfattande ingrepp i form av avbanning, pålning, och lednings-schaktningar. Området är av en central betydelse för Lunds äldsta historia, inte minst dess kyrkliga och att gå miste om resultaten av en undersökning här vore ytterst beklagligt.

Den gamla stavkyrkan från 1000-talet är markerad i stenläggningen. Foto: Claes Wahlöö

Bevara kyrkomarkeringen i Kattesund!

Den norra delen av kvarteret Färgaren som gränsar till Kattesund och Staffans gränd ska rustas upp och byggas till. Det innebär bland annat nya butikslokaler och entréer i Kattesund. Men fastighetsägaren, Axfast, vill också bygga över den öppna platsen med markeringarna efter den gamla stavkyrkan och där protesterar Gamla Lund.

Föreningen tycker det är positivt att fastigheten rustas upp. Kattesund är en mötesplats i Lund som behöver förstärkas och förskönas.

– Inlastningen mot Åhlens ser bedrövlig ut i dag och behöver byggas in så

att man får en begränsad in- och utfart mot Staffans gränd.

I markbeläggningen markeras en av de tre stavkyrkor som låg i området. Kyrkan var trettio meter lång och den största kända skandinaviska stavkyrkan.

– Även om stadsmiljön behöver förändras och rustas upp är det samtidigt viktigt att vi kan läsa av vår historia, skriver Gamla Lund i sitt yttrande.

– Tillbyggnad och ändring av fasader och entréförhållanden bör därför ske utan att förändringarna inkräktar på den del av platsen där stavkyrkan låg.

Även stadsantikvarie Henrik Borg vill värna kyrkomarkeringen från bebyggelse.

Kulturhistorisk ritual på toppnivå

Gamla nattväktarropp kommer att ljuda över staden Lund i sommar – nu för sextonde året i rad – varje kväll klockan 22.00 den 21 juni-4 juli.

Vi får bland annat höra Skånes Jakthorn, tenoren Nils Olsson (årets Jussi Björlingstipendiat), internationella gruppen Klezmer meets Roma och musicerande författartrion MaLT (Katarina Mazetti, Bengt Liljegren, Niklas Törnlund).

Nattväktarna äntrar Stadshallens entré via stege och en väktare på marken signalerar tio slag. Efter de tio slagen gör nattväktaren på taket, iklädd en gammal kåpa, ett traditionellt rop och kommenterar därefter på sitt sätt staden genom spel, sång, deklamation eller annat artisteri. Ritualen varar 12-15 minuter.

Så här lyder en version som sjöngs eller ropades i Lund vid 1800-talets mitt (upptecknad 1832):

*Nu är klockan tie slagen
å Gud bevare staden
för tjyvhann, å illebrann
må allt vara väl i staden*

CAJSA S. LUND

OBS! Någon deltagare i utfärden glömde ett par svarta handskar i bussen. De finns på kansliet

Gamla Lund-Nytt utges av
Föreningen Gamla Lund
Redaktör: Solveig Ståhl
Ansvarig utgivare: Cecilia Nelson
Föreningens postadress:
Box 1234. 221 05 Lund
Besöksadress: Kattesund 6 A
e-post: gamlalund@telia.com
Telefon & fax: 046-12 12 65
Hemsida: www.gamlalund.se
Kanslist: Ulla Holmér
Kanslitider: måndag-onsdag 9-13
samt torsdag 9-18 och fredag 9-13
Plusgiro: 27 19 01-1
Bankgiro: 325-1675
Medlemsavgift: 200 kr,
familjemedlem 50 kr
Tryck: Wallin&Dalholm